[א]שמונה פונדיונות שני פונדיונים לדינר עד מתי מותר להחזיר [ב]בכרכים עד כדי שיראה לשולחני בכפרים עד ערבי שבתות [ג]אם היה מכירה אפי' לאחר שנים עשר חדש מקבלה הימנו ואין לו עליו אלא תרעומת [ד]ונותנה למעשר שני ואינו חושש שאינו אלא נפש רעה: **גמ'** ורמינהי עד כמה תהא הסלע חסירה ויהיה בה אונאה אמר רב פפא לא קשיא [ה]תנא דידן קא חשיב [ו]ממטה למעלה תנא ברא קא חשיב [ז]מלמעלה למטה מאי שנא בסלע דפליגי ומאי שנא בטלית דלא פליגי אמר [ח]רבא מאן תנא טלית ר"ש היא אביי אמר טלית עד שתות מחיל איניש דאמרי אינשי עשיק לגביך ושוי לכרסיך סלע כיון דלא סגי ליה לא מחיל גופא [ט]עד כמה תהא הסלע חסירה ויהא בה אונאה ר"מ אומר ארבעה איסרות איסר לדינר ר' יהודה אומר ד' פונדיונות פונדיון לדינר ר"ש אומר שמונה פונדיונות שני פונדיון לדינר יתר על כן מוכרה בשויה [י]עד כמה תיפחת ויהא רשאי לקיימה בסלע עד שקל בדינר עד רובע פחות מכן איסר אסור [כ](להוציאה) [ל]הרי זה לא ימכרנה לא לתגר ולא לחרם ולא להרג מפני שמרמין בה את אחרים אלא יקבנה ויתלנה בצואר בנו או בצואר בתו אמר מר בסלע עד שקל בדינר עד רובע מאי שנא בסלע עד שקל ומאי שנא בדינר עד רובע אמר אביי [מ]מאי רובע דקתני נמי רובע שקל אמר רבא דיקא נמי דקא תני רובע ולא קתני רביע ש"מ למה ליה למתלייה לדינר בשקל מלתא אגב אורחיה קמ"ל דאיכא דינר דאתי משקל מסייע ליה לר' אמי דא"ר אמי דינר הבא משקל מותר לקיימו דינר הבא מסלע אסור לקיימו: פחות מכן איסר אסור [נ](להוציא'): מאי קאמר אמר אביי הכי קאמר פחתה סלע יותר מכדי אונאה איסר אסור אמר ליה רבא אי הכי אפילו משהו נמי אלא אמר רבא פחתה סלע איסר לדינר אסור וסתמא כר"מ תנן התם [ס][ע]סלע שנפסלה והתקינה שיהא שוקל בה משקלות טמאה עד כמה תיפחת ויהא רשאי לקיימה לסלע שני דינרים [פ]פחות מכן יקוץ יתר על כן מאי אמר רב הונא פחות מכן יקוץ [צ]יתר על כן יקוץ רבי אמי אמר פחות מכן יקוץ יתר על כן יקיים מיתיבי

יתר

שמונה פונדיונים. שתות כשאר אונאה: **בכרכים.** שיש שם שולחני עד כדי שיראה לשולחני: **בכפרים.** שאין שם שולחני: **עד ערבי שבתות.** שבא להוציאה בערב שבת לסעודת שבת או ידע אם יוכל להוציאה ויקבלוה ממנו: **ואם היה.** הנותן מכירה: **אפילו לאחר י"ב חדש כו'.** בגמרא[ה] פריך הא אמרת עד ערבי שבתות: **ואין לו עליו אלא תרעומת.** מפרש בגמרא[ט]: **ונותנה.** בחילול מעשר שני. ובגמ'[ל] מפרש אם בשויה אם בסלע יפה: **לפי שאינה.** מדה זו של פוסלי מטבע בשביל חסרון מעט אלא נפש רעה: **גמ' ורמינהי כמה תהא סלע חסירה ויהא בה אונאה.** אלמא בהני שיעורי הויא אונאה ומתני' קתני ולא יהא אלמא בהני שיעורי לאו אונאה היא עד דאיכא טפי: **אמר רב פפא.** לעולם אימא לך בהני שיעורי הויא אונאה ולא יהא דמתני' לאו אשיעורא קאי אלא אפחות מכשיעור קאי: **מלמטה למעלה קחשיב.** וה"ק סלע הפוחתת והולכת עד כמה יכול להוציאה עד שתפחת שיעור כך וכך ומכיון שהגיעה לשיעור הזה יהא בה אונאה: **ותנא ברא.** דנקט ויש בה: **מלמעלה למטה חשיב.** סלע שפחתה כמה פחתה להיות בה אונאה מפרש כל פחיתה גדולה שבה כגון שבע איסרות או שש או חמש הויא אונאה עד ד' והיא בכלל אבל לתנא דידן אין ארבעה בכלל לא יהא ועל כרחך לא מיתוקמא אלא בהכי: **ומאי שנא בטלים.** סתם סתמא דתנן בהו לעיל (דף מט:) שתות למקח: **ר"ש היא.** דגבי סלע אית ליה שתות: **עשיק לגביך.** הצריך לכסות גופך וגביך קנה ביוקר: **ושוי לכריסך.** למאכלך לא תקנה אלא בשווין: [מ]**עשיק.** לשון יוקר הוא וחבירו באיזהו נשך (לקמן דף עד.) באתרא דאמימר עשיק עפרא: **כיון דלא סגי ליה.** שאינו יוצא בהוצאה: **יתר על כן מוכרה בשויה.** לקמיה[נ] מפרש לה יתירה על כן שלא פחתה כדי אונאה: **מוכרה בשויה.** בסלע יפה: **כסלע עד שקל.** סלע הטבוע ופוחת והולך עד שקל מותר לקיימו דאין עשוי לרמות בו בני אדם למוכרו בסלע יפה לפי שפחת שלו ניכר אבל מפחת משקל לא יקיימנו לפי שבא לרמות ולמוכרו בתורת שקל שאין פחת שלו ניכר לגבי שקל מתוך שהוא רחב שבתחילה היה סלע אינו נראה חסר משקל. שקל הוא מטבע של חצי סלע ודינר מטבע קטן שניים מהם יש בשקל: **בדינר עד רובע.** ואם היה דינר נפחת עד שעמד על רובע מותר לקיימו. קס"ד רובע דינר קאמר ולקמיה פריך מאי שנא סלע דלא מצי לשהויי אלא עד חציו ודינר עד רובע משחסר ועמד על פחות מרובע לא יקיימנו דאתי לאפוקיה ברובע: **פחות מכאן איסר אסור.** לקמיה מפרש: **לא ימכרנה.** זו שאמרו אסור לקיימה לא התירו לו שימכרנה בדמיה לא לתגר: **ולא לחרם.** אדם אנס: **ולא להרג.** רוצח: **שמרמין בה את אחרים.** ומיראה יקבלוה מידם ביפה: **רובע שקל.** מטבע קטן של חצי דינר והוא הקרוי בגמרא סלע מדינה: **למה ליה למתלייה לדינר בשקל.** לימא בדינר עד חצי זוז: **דאתי משקל.** אם פיחת השקל עד חציו ונעשה דינר: **מותר לקיימו.** ולהוציאו כדינר: **דינר הבא מסלע אסור לקיימו.** אפי' להוציאו כדינר דמתוך שהוא בא ממטבע עבה ורחבה טועין בו לאמדו בשקל ואתי לקבולי בתורת שקל: **מאי קאמר.** הא ליכא למימר פחות מיכן דאם עמד סלע על פחות משקל או אם עמד דינר על פחות מרובע איסר אסור לקיימו דמאי איריא איסר אפילו משהו נמי דהא אמר בסלע עד שקל ותו לא: **יתר מכדי אונאה.** לר"מ כדאית ליה לרבי יהודה כדאית ליה: **אסור.** להוציאה ביפה: **טמאה.** מקבלת טומאה מעתה שהרי עשאה כלי: **יקוץ.** יחתכנה לשנים דאתי לאפוקה בשקל: **יתר על כן יקיים.** דלגבי סלע מנכרא פחיתתה ולא מחליפה בסלע:

יתר

תנא דידן קחשיב מלמטה למעלה. דאין אונאה עד ד' איסרין ולא עד בכלל דבד' איסרין יש אונאה דבגמרא אמרינן מאן תנא טלית ר"ש היא דאמר ח' פונדיונין הויין אונאה: **ותנא ברא** קחשיב מלמעלה למטה. אי גרסינן בברייתא עד כמה אתי שפיר דחשיב מלמעלה למטה וסבר עד ועד בכלל אבל אי לא גרסינן עד לא הוה צריך למימר דחשיב מלמעלה למטה אלא כמשמעו כמה יהא אונאה ד' איסרין ואגב דקאמר לתנא דידן מלמטה למעלה נקט לתנא ברא מלמעלה למטה:

עשיק לגביך. וא"ת התינח נתאנה לוקח נתאנה מוכר מאי איכא למימר והתינח כסות פירות מאי איכא למימר וי"ל דלא פלוג רבנן ועי"ל דעיקר הטעם הוי סלע כיון דלא סגי לא מחיל:

ולא קתני עד רביע. ואע"ג דרובע מצי למהוי נמי רובע דינר כדתנן בפ"ק דכריתות (דף ח.) בו ביום עמדו כרבעתיים והיינו רובע דינר כדפי' התם וכן אמרינן התם גר שנתגייר צריך שיפריש רובע לקינו מ"מ אי איירי הכא ברובע דינר ה"ל למיתני רביע דלא נטעי ברובע שקל:

אמר אביי פחתה סלע יותר מכדי אונאה איסר אסור להוציאה. פרש"י ביפה וא"ת פשיטא ורבא נמי שהקשה אפילו משהו נמי היה לו להקשות אפי' כדי אונאה נמי וי"ל דמיירי אפי' בדעתו להחזיר האונאה אסור כיון דהמקח טעות הוא אבל כדי אונאה מותר להוציאה ביפה ובלבד שיחזיר האונאה אם יתבענו הלה קודם שיראה לשולחני ומותר כיון שהמקח מתקיים ופחות מכדי אונאה מוכרה ביפה אפילו אם אין דעתו להחזיר אונאה משום דהוי לאלתר מחילה ורבא אמר פחתה איסר לדינר אסור להוציאה ביפה אם אין דעתו להחזיר משום דהוי אונאה כר"מ ועוד יש לפרש אמר אביי כו' אסור להוציאה אפילו בשויה וסבר כמ"ד בסמוך יתר על כן יקוץ אבל פחות מאיסר שרי דלהפסד מרובה חששו ולא להפסד מועט ורבא דקאמר אפי' משהו נמי לית ליה האי סברא ומצי נמי סבר רבא בין כמ"ד יקוץ בין כמ"ד יקיים: **יתר** על כן יקוץ. ולא ימכרנו לתגר מצי נמי קאי אפחתה יתר מכדי אונאתה וה"פ אפילו ע"מ לנוקבה לא ימכרנו לתגר ולחרם אבל לאחרים ימכור על מנת לנוקבה ולמ"ד יתר על כן יקיים לא ימכרנה לתגר לא קאי אלא אבסלע עד שקל דאמר פחתה יותר משקל אפילו פרוטה אסור לקיימה והאי קאי לא ימכרנה לתגר כו':

והתקינה

מסורת הש"ם

א) כ"ק סא. ע"ש, ב) [עי' היטב תוס' חולין כד: ד"ה כסלע], ג) כ"ק סא., ד) [וגי' הרא"ש רכה], ה) [תוספ' פ"ג], ו) ר"מ מ"ו, ז) [שם], ח) ר"מ מ"ו, ט) כלים פי"ב [מ"ו ע"ש], י) [ע"ב], כ) [שם], ל) [שם], מ) [ד"ה עשיק לפני ד"ה ושוי], נ) [ע"ב].

מוסף רש"י

רשוי. לשון זול (ע"ז לד:).

עין משפט נר מצוה

עח א מיי' פי"ב מהל' מכירה הל' י סמג לאוין קע טוש"ע ח"מ סי' רכז סעי' טו:

עט ב ג מיי' שם הל' יא (והל' יב) ועיין במגיד משנה טוש"ע שם סעי' יח:

פ ד מיי' פ"ד מהל' מעשר שני הל' יט:

פא ה ו ז מיי' פ"ו מהל' גניבה הל' ד (והל' ה) סמג עשין עג טוש"ע ח"מ סי' רס סעי' יח:

פב ח מיי' פ"ט מהל' כלים הל' י:

פג ט י מיי' פ"ו מהל' גניבה הל' ה: